

EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNNAN VEROJAOSTOLLE

Asia: HE61/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain 84 ja 85 b §:n ja eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto otsikkoasiassa.

Hallituksen kehysriihessä tekemän päätöksen mukaisesti yleistä arvonlisäverokantaa ehdotetaan valtiontaloudellisista syistä korotettavaksi 1,5 prosenttiyksiköllä. Yleiseksi arvonlisäverokannaksi säädettäisiin ehdotuksen mukaan 25,5 prosenttia kuluvaan vuoden syyskuun alusta.

Kuluttajaliitto pitää ehdotusta valitettavana kuluttajien näkökulmasta, vaikka ymmärtääkin valtiontaloudelliset syyt korotuksen taustalla. Yleisen arvonlisäveron piiriin kuuluu laajasti eri hyödykkeitä ja ehdotetulla korotuksella on väistämättä kielteisiä vaikutuksia kuluttajien ostovoimaan, vaikkakin veronkorotus ei välttämättä mene kaikilta osin täysimääräisesti kuluttajahintoihin.

Erittäin haasteellinen taloustilanne kurittaa joka neljättä suomalaista, selviää vuodenvaihteessa teettämästämme kyselytutkimuksesta.¹ Neljännes vastaajista ilmoitti, ettei oma talous kestä enää lainkaan menojen kasvua. Viime vuosien tapahtumat ovat saaneet kuluttajat myös punnitsemaan menojaan entistä tarkemmin. Noin neljännes (24 %) kuluttajista on jämähtänyt krooniseen rahapulaan, jossa kuukausittaiset kulut eivät voi vastaajan oman arvion mukaan nousta enää lainkaan. Elinkustannusten nousu erityisesti energiakustannusten, ruoan hinnan sekä asuntolainojen korkomenojen osalta rasittaa kotitalouksien arkea. Hankalin tilanne selvityksen mukaan on yksinasuvilla, yksinhuoltajilla, pienituloisilla sekä vuokra-asunnossa asuvilla. Arvonlisäveron korotuksen suhteellinen vaikutus kohdistuu eniten juuri näihin samoihin kuluttajaryhmiin.

Taloudellinen liikkumavara koetaan melko pieneksi yhteensä noin puolessa kotitalouksista, sillä 25 % vastaajista ilmoitti joustovaraa arjen menojen kasvuun olevan enintään 100 euroa kuukaudessa. Kaikista vastaajista siis noin puolet (49 %) elää joko ilman minkäänlaista taloudellista puskuria tai enintään sadan euron kuukausittaisella puskurilla, jolloin varaa myöskään arvonlisäverotuksesta aiheutuvien lisäkustannusten maksamiseen ei ymmärrettävästi ole, vaan kuluttajat joutuvat sopeuttamaan kulutustaan entisestään. Jo aiemmin hintojen nousu on saanut kotitaloudet säästämään: Yli puolet vastaajista ilmoitti selvityksessämme säästäneensä puolen vuoden aikana ravintolakäynneistä (62 %), elintarvikeostoksista (59 %) ja lomamatkoista (55 %). 49 % oli säästänyt vapaa-ajan menoista, kuten harrastuksista sekä elokuvissa ja konserteissa käymisestä. Säästökohteiden neljän kärki on pysynyt samana kuin aiemmilla mittauskerroilla vuosina 2022 ja 2023. Laskujen maksua on joutunut lykkäämään lähes neljännes (23 %) vastaajista ja 13 % on hakenut muutoksia lainanjärjestelyihin. Yksi huolestuttavimmista havainnoista liittyy siihen, että kasvava osuus kuluttajista kertoi säästäneensä lääketoista. Tämä tulee huomioida aikanaan, kun käsitellään alennettujen arvonlisäverokantojen muutosehdotuksia.

¹ ★ Näin kysely tehtiin: kyselyn toteutti Kuluttajaliiton toimeksiannosta Aula Research Oy. Otos n = 2055 edustaa täysi-ikäisiä suomalaisia iän ja sukupuolen mukaan painotettuna sekä maakunnan mukaan kiintiöitynä. Kysely toteutettiin aikavälillä 22.12.2023–23.1.2024 sähköisenä kyselynä.

Ehdotettu yleisen arvonlisäverokannan korotus ei myöskään ole omiaan ohjaamaan kulutuskäyttäytymistä ympäristön ja terveyden kannalta kestävämpiin valintoihin. Parhaimmillaan arvonlisäveroa voitaisiin käyttää myönteisellä tavalla ohjaamaan kulutuskäyttäytymistä siten, että kestävämmät valinnat olisivat edullisempia ja siten kuluttajille ensisijaisempia. Tähän tarpeeseen nyt käsiteltävä ehdotus ei vastaa millään tavalla.

Kuluttajaliitto ry

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö, OTK

Kotitalouksien taloudelliset puskurit

Miten paljon kotitaloutesi kuukausittaiset elinkustannukset (mm. asuminen, elintarvikkeet, energia ja liikenne) voivat enintään nousta nykyisestä ilman, että kotitaloutesi joutuu taloudelliseen ahdinkoon?

